

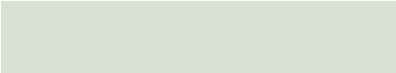
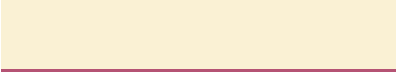

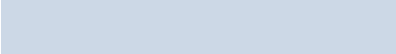

02 օգոստոսի 2021թ.
ՀՀ արդարադատության նախարարություն

ԿԻՍԱՄՅԱԿԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԲԽՈՂ 2020-2022ԹԹ.ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐՈՎ 2021 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Փաստաթղթում գույների տարանջատումը ներկայացված է հետևյալ տրամաբանությամբ՝

	Կատարված է
	Կատարվել է մասամբ
	Չի կատարվել/հաշվետվությունը չի ներկայացվել
	Պարբերաբար կատարման ենթակա միջոցառում
	Միջոցառման կատարումը նախատեսված չէ 2021թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում

Համար/Միջոցառում	Պատասխանատու մարմին	Հաշվետվություն (բառերի քանակը չպետք է գերազանցի 350-ը)	Համակատարող մարմնի կողմից իրականացված աշխատանքներ (բառերի քանակը չպետք է գերազանցի 200-ը)	Գործողության իրականացման ընթացքում անցկացված հանրային քննարկման և դրան մասնակից դարձած թիրախային լսարանի վերաբերյալ տեղեկատվություն ¹ (առկա, հեռավար/առցանց)	Կարգավիճակ /կատարված է/ կատարվել է մասամբ/ չի կատարվել
1.1, 1.3 Իրականացնել վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ԶՈւ	ՀՀ ՊՆ	2021թ. մարտ-հուլիս ամիսներին ՊՆ ռազմական բարձրագույն հաստատություններում որակավորման բարձրացման դասընթացներում ներառվել է նաև «կյանքի իրավունք» թեմայով մոդուլներ: ԵԽ համագործակցության շրջանակներում 2021թ. մարտին առարկան դասավանդող դասախոսները վերապատրաստվել են ԵԽ	Մարդու իրավունքների պաշտպան Զինված ուժերում կյանքի իրավունքի ապահովման միջազգային չափանիշների վերաբերյալ Պաշտպանի աշխատակազմում կատարվել են ուսումնասիրություններ: Ուսումնասիրության	(բառերի քանակը չպետք է գերազանցի 200-ը)	2021թ. մարտ-հուլիս ամիսներին ՊՆ ռազմական բարձրագույն հաստատություններում որակավորման բարձրացման դասընթացների ընդգրկվել են

¹ Հանրային իրազեկման և իրականացվող դասընթացների շրջանակներում անհրաժեշտ է ներկայացնել տվյալներ իրազեկման միջոցառմանը/ դասընթացին մասնակցած անձանց քանակի վերաբերյալ

հրամանատարների
, ռազմական
ոստիկանների
համար

փորձագետների կողմից:

արդյունքները
ներկայացվել են
Պաշտպանի 2019
թվականի տարեկան
հաղորդմամբ:
Մասնավորապես,
անդրադարձ է կատարվել
զինծառայողների կյանքի
իրավունքի
պաշտպանության
առումով պետության
նյութական և
ընթացակարգային
պարտականությունների:
Հատուկ շեշտադրվել է
պետության
ընթացակարգային
պարտականությունը՝
զինծառայողների
մահվանը հանգեցրած
հանգամանքները
պարզելու նպատակով
իրականացնել
արդյունավետ քննություն
(effective investigation):
Ընդգծվել են միջազգային
իրավաբանության ներքո
քննությունն
արդյունավետ համարելու
համար անհրաժեշտ
պահանջները՝ 1)
անկախություն

շուրջ 55
սպաներ:

(independence), 2) պատշաճություն (adequacy), 3) անհապաղ և ողջամիտ ժամկետ (promptness and reasonable expedition) 4) հանրային վերահսկողություն, ներառյալ՝ տուժողի իրավահաջորդի ներգրավվածություն (public scrutiny and the participation of the next-of-kin) և մանրակրկտություն (thoroughness)²:
2020 թվականին մեկնարկ տրվեց նաև Եվրոպայի խորհրդի HELP (Human Rights Education for Legal Professionals) հարթակի ներքո մի նոր կրթական դասընթացի, որը մինչ այդ օրինակը չի ունեցել ԵԽ անդամ երկրների շրջանակում: Խոսքը «Մարդու իրավունքները զինված ուժերում» մոդելային դասընթացի

² Առավել մանրամասն՝ տե՛ս 2019 թվականին Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեության, մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության վիճակի մասին տարեկան հաղորդումը, 550-555 էջեր:

մասին է, որի հիմնական գաղափարն առաջ է եկել 2019 թվականի փետրվարին Ստրասբուրգում HELP բաժնի ղեկավար կազմի հետ, իսկ այնուհետ՝ 2020 թվականի սկզբին Երևանում՝ HELP ստորաբաժանման ներկայացուցչի հետ կայացած երկկողմ խորհրդատվությունների շրջանակներում: Այս գաղափարն իրականացվում է ԵԽ «Մարդու իրավունքները և կանայք Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերում» ծրագրի հովանու ներքո, որի արդյունքն, անշուշտ, դրական նշանակություն է ունենալու զորքերում իրավագիտակցության բարձրացման և ԶՈՒ անձնակազմի իրավունքների պաշտպանության ու խթանման գործում:

1.2. «Մարդու իրավունքները	ՀՀ ՊՆ	Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի և ՀՀ ՊՆ	Կատարվել է մասամբ
---------------------------	-------	-------------------------------------	-------------------

<p>զինված ուժերում» առարկան ներառել Վ.Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոնի (ՍՈԲԿ) և հրամանատարա-շտաբային ֆակուլտետի (<ՇՖ) ուսումնական ծրագրերում</p>	<p>համագործակցության շրջանակներում մշակվել է «Մարդու իրավունքները զինված ուժերում» առարկայի ծրագիրը՝ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոնի և (ՍՈԲԿ) հրամանատարա-շտաբային ֆակուլտետի (<ՇՖ) ունկնդիրների համար, հաստատվել Համալսարանի գիտական խորհրդի կողմից, ներառվել է ուսումնական ծրագրերում: 2021-2022 ուս. տարում առարկան կդասավանդվի ՍՈԲԿ-ում և <ՇՖ-ում:</p>		
<p>1.4 Իրականացնել քննիչների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p><< քննչական կոմիտեում ինքնավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց (այսուհետ՝ նաև քննիչների) վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, ի թիվ այլնի, քննարկման առարկա են հանդիսանում կյանքի իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և << նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: 2021թ.-ի ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննությունը» վերտառությամբ</p>	<p><< արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի հուլիս-դեկտեմբեր ամիսները:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

դասընթացը, որը պայմանավորված է զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննության ոլորտում կրիմինալիստիկական գիտելիքների ծավալի ընդլայնման անհրաժեշտությամբ:

1.5. Իրականացնել դատախազների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան

«Արդարադատության նախարարություն»

Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել է ««Քրեական իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, որպես առանձին թեմա, նախատեսվել են կյանքի դեմ ուղղված հանցագործություններին առնչվող հարցերը: Թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվում են կյանքի՝ որպես քրեաիրավական պաշտպանության օբյեկտի բնութագիրը, անձի կյանքի քրեաիրավական պաշտպանության միջոցները, կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների մեկնաբանությունները և որակման առանձնահատկությունները և այլն: Սույն դասընթացի շրջանակներում ուսումնասիրվում են նաև կյանքի իրավունքի վերաբերյալ միջազգային և ներպետական դատական պրակտիկան և իրավական այլ ակտերը: ««Քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի առարկայական ծրագրում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի վերաբերյալ գործերի քննության միջազգային չափորոշիչների, անձի կյանքի դեմ ուղղված

«Արդարադատության ակադեմիա»

2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսները: Նշված դասընթացներով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ սեպտեմբեր ամսից:

Կատարվել է մասամբ

		<p>հանցագործությունների վերաբերյալ հաղորդումների քննարկման առանձնահատկությունների և այս հանցատեսակի վերաբերյալ գործերով վարույթ նախաձեռնելու հիմնախնդիրների վերաբերյալ առանձին հարցադրումներ:</p>			
<p>1.6. Իրականացնել դատավորների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>«Արդարադատության նախարարություն»</p>	<p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել է ««Քրեական իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, որպես առանձին թեմա, նախատեսվել են կյանքի դեմ ուղղված հանցագործություններին առնչվող հարցերը: Թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվում են կյանքի՝ որպես քրեաիրավական պաշտպանության օբյեկտի բնութագիրը, անձի կյանքի քրեաիրավական պաշտպանության միջոցները, կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների մեկնաբանությունները և որակման առանձնահատկությունները և այլն: Սույն դասընթացի շրջանակներում ուսումնասիրվում են նաև կյանքի իրավունքի վերաբերյալ միջազգային և ներպետական դատական պրակտիկան և իրավական այլ ակտերը: Վերապատրաստման ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի ծրագրում, ի թիվ այլնի,</p>	<p>Արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին իրականացվել են համապատասխան վերապատրաստումները</p>	<p>Վերապատրաստվել է 55 դատավոր՝ 23,9%:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

ներառվել են կյանքի իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները» դասընթացի շրջանակներում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի, այդ իրավունքի սահմանափակումների սահմանադրական և կոնվենցիոն հիմքերի վերաբերյալ առանձին թեմաներ: «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի առարկայական ծրագրում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի վերաբերյալ գործերի քննության միջազգային չափորոշիչների, անձի կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների վերաբերյալ հաղորդումների քննարկման առանձնահատկությունների և այս հանցատեսակի վերաբերյալ գործերով վարույթ նախաձեռնելու հիմնախնդիրների վերաբերյալ առանձին հարցադրումներ:

2021թ.-ի ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Ձինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննությունը» վերտառությամբ դասընթացը, որը պայմանավորված է զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննության ոլորտում կրիմինալիստիկական գիտելիքների ծավալի

ընդլայնման անհրաժեշտությամբ:				
<p>1.7. Իրականացնել քրեակատարողական ծառայողների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Քրեակատարողական ծառայության ծառայողների վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անցկացվում են ՀՀ ԱՆ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանով հաստատված ժամանակացույցով: Վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անց են կացվում ՀՀ Արագածոտնի մարզ, գյուղ Կարբիում՝ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ուսումնական կենտրոնում: Հարկ է նշել, որ յուրաքանչյուր տարի անցկացվելիք դասընթացների համար նախօրոք կազմվում և հաստատվում է թեմաների ցանկ: 2021 թվականի վերապատրաստումների ծրագրերի շրջանակում ընդգրկված է նաև «Կյանքի իրավունք» թեմայով դասընթաց:</p>	<p>Վերապատրաստվել է 516 քրեակատարողական ծառայող՝ 26%</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>2.1. Բարձրացնել կյանքի իրավունքի վերաբերյալ զորակոչիկների, զինծառայողների իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>2021թ. Փետրվար-ապրիլ ամիսներին «կյանքի իրավունք» և «խոշտանգումների արգելք» թեմաներով անցկացվել են թվով 6 իրա՝զեկման պարապմունքներ զորամասերում, Զ և ԶՀԾ և ՌՌ տարածքային ստորաբաժանումներում: Անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքների շաբաթական պլաններում և</p>		<p>Կատարվել է մասամբ</p>

ստորաբաժանումների դասացուցակներում որպես տեղեկատվության թեմաներ ընդգրկելու և անձնակազմին հասցնելու համար ՁՈԽ համապատասխան վարչությունից զորամասեր են առաքվել մարդու իրավունքների, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին տեղեկատվական երկու նյութեր:
 Երևանում Եվրոպայի խորհրդի և ՀՀ ՄԻՊ գրասենյակի հետ համատեղ մշակման փուլում է մեկ տեսանյութ զինծառայողների սոցիալական և առողջապահական արտոնությունների մասին:
 Մշակման փուլում է նաև քաղաքական և քաղաքացիական իրավունքների վերաբերյալ մեկ տեղեկատվական նյութ /ձեռնարկ/:

<p>3. ՁՈւ-ում ամրապնդել հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտը</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>ՀՀ զինված ուժերում անհանդուրժողականության դրսևորումների պատճառների և նպաստող գործոնների ուսումնասիրության նպատակով զորամասերում իրականացված վերահսկողության և մեթոդագործնական օգնության ցուցաբերման ընթացքում պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր զինծառայողների շրջանում անցկացվել են սոցիոլոգիական հարցումներ, որոնք վերլուծվել և արդյունքներն ուղարկվել են զորամիավորումների, միավորումների ու զորամասերի հրամանատարներին՝ անհրաժեշտ աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով:</p>	<p>Վերապատրաստվել է 155 զինծառայող</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
--	--------------	--	--	--------------------------

Երևանում Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի հետ համագործակցության շրջանակներում փորձագիտական խմբի կողմից նախապատրաստվել է «ՀՀ զինված ուժերում ոչ ֆորմալ փոխհարաբերությունների վարքային նորմերը և զինվորների մոտ քրեական ենթամշակույթի դրսևորման սոցիալական և հոգեբանական հիմնախնդիրների վերաբերյալ» հետազոտության մեթոդաբանության նախագիծը, քննարկվել շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ, սակայն պատերզմից հետո կարիքների գնահատմամբ, ինչպես նաև զորամասերի վերակազմավորմամբ պայմանավորված դեռևս չի իրականացվել:

Համաձայն ՀՀ պաշտպանության նախարարի «ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանում սպա-հոգեբանների վերապատրաստման դասընթաց կազմակերպելու մասին» հրամանի՝ 2021թ. մարտի 22-ից հունիսի 19-ը իրականացվել են սպա-հոգեբանների վերապատրաստման դասընթացներ, որում ընդգրկվել են 15 սպաներ:

7.1. Ոստիկանների վերապատրաստում ներ իրականացնել ընտանեկան	ՀՀ ոստիկանությոն	2021 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում իրականացվել են վերապատրաստումներ ընտանեկան բռնության և կանանց	Վերապատրաստվել է ՀՀ ոստիկանության միջին, ավագ և	Կատարվել է մասամբ
---	------------------	---	---	-------------------

<p>բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>		<p>նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան՝ ՀՀ ոստիկանության միջին, ավագ և գլխավոր խմբերի համար:</p>		<p>գլխավոր խմբերի՝ ընդհանուր թվով 117 ծառայող:</p>
<p>7.2. Քննիչների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Քննիչների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», ինչպես նաև «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի հուլիս-դեկտեմբեր ամիսները:</p>	<p>-</p> <p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>7.3 Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննություն», «Երեխայի նկատմամբ բռնության</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի ծրագրով 2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին ընդհանուր մասնագիտական</p>	<p>2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին ընդհանուր մասնագիտական վերապատրաստվել է 72</p> <p>Կատարվել է մասամբ</p>

<p>նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները:</p>	<p>առարկաներով իրականացվել են համապատասխան վերապատրաստումներ, իսկ մասնագիտական առարկաներով վերապատրաստումները կիրականացվեն ս/թ սեպտեմբեր դեկտեմբեր ամիսներին:</p>	<p>դատախազ՝ 21,1%</p>
<p>7.4 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը», «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա 2021 թվականի ծրագրով 2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին ընդհանուր մասնագիտական առարկաներով իրականացվել են համապատասխան վերապատրաստումներ, իսկ մասնագիտական առարկաներով վերապատրաստումները կիրականացվեն ս/թ սեպտեմբեր դեկտեմբեր ամիսներին:</p>	<p>2021 թվականի ծրագրով 2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին ընդհանուր մասնագիտական առարկաներով վերապատրաստվել է 55 դատավոր՝ 23,9%</p>
<p>7.5 Աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական</p>	<p>2021 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Եվրոպայի խորհրդի աջակցությամբ իրականացվել են վերապատրաստման դասընթացներ /կից՝</p>	<p>Վերապատրաստվել է 75 աշխատակից:</p>

<p>Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց ներկայացուցիչների համար վերապատրաստում ներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>հարցերի նախարարություն</p>	<p>հղումը https://www.mlsa.am/?p=27850 / ՀՀ ԱՍՀ նախարարության ենթակայության տակ գործող բոլոր թվով 16 ՊՈԱԿ-ների սոցիալական աշխատողների և հոգեբանների համար, 114 և 911 թեժ գծի աշխատակիցների համար, վերապատրաստման դասընթացներին մասնակցել են նաև աջակցության կետրոնների այն աշխատակիցները, որոնք այս տարի են անցել աշխատանքի և նախորդ վերապատրաստման դասընթացներին մասնակից չեն եղել:</p>	<p>Վերապատրաստումներին մասնակցել է 995 աշխատակից:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>7.6 Կրթական հաստատություններ ի ներկայացուցիչների համար վերապատրաստում ներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին</p>	<p>ՀՀ Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնը (ՀՄԿ) և շվեդական «Գլոբալ թու լոքալ» կազմակերպությունը համատեղ Երևանի, Լոռու, Շիրակի և Տավուշի մարզերի 5 դպրոցների մանկավարժների համար իրականացրել են «Բուլինգի նվազեցումը հանրակրթական դպրոցներում» թեմայով վերապատրաստումներ, որի շրջանակներում անդրադարձ է կատարվել նաև ընտանիքում բռնությանը:</p>	<p>Վերապատրաստումներին մասնակցել է 995 աշխատակից:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

համապատասխան				
<p>7.7 Բուժաշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի կողմից իրականացվող ընտանեկան բժիշկների ու մանկաբարձ գինեկոլոգների համար նախատեսված կատարելագործման դասընթացներում ներառված են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներին առնչվող հարցեր: 2021թ. -ի 1-ին կիսամյակում նշված թեմաներով</p>	<p>Դասընթացների մասնակցել է 178 բուժաշխատող</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>8.2 Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց, անհրաժեշտության դեպքում նրանց խնամքի տակ եղած անձանց ծառայությունների տրամադրում</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>Տարեսկզբից պետական համաֆինանսավորմամբ շարունակում է գործել 2 ապաստարան, որտեղ՝ ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց, անհրաժեշտության դեպքում նրանց խնամքի տակ գտնվող երեխաներին ապահովում են անհատույց ապահով բնակելի տարածքով, սննդով և հագուստով ապահովում, տրամադրում են հոգեբանական և իրավաբանական օգնության, ինչպես նաև օրենսդրությամբ սահմանված սոցիալական աջակցություն: Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության տրամադրման շրջանակում պետական համաֆինանսավորմամբ բոլոր մարզերում և Երևան քաղաքում շարունակում են գործել նաև Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության</p>	<p>2021 թվականի առաջին կիսամյակում ապաստարանի ծառայություններ ից օգտվել է 66 անձ, որից՝ 24-ը եղել են կին, 42-ը՝ երեխա:</p>	

կենտրոնները, որտեղ տրամադրվում է սոցիալ-տնտեսական, հոգեբանական աջակցություն, իրավաբանական և փաստաբանական ծառայություններ, թեժ-գծով խորհրդատվություն

<p>15.1 Մշակել «Ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և «հոգեկան տառապանք» եզրույթների մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ ուղեցույցներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան (Կատարվել է ուսումնասիրություն խոշտանգումների համատեքստում «Ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և « հոգեկան տառապանք» եզրույթների սահմանումների, դրսևորումների վերաբերյալ)</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Արդարադատության նախարարությունը Շվեդիայի միջազգային զարգացման գործակալության կողմից ֆինանսավորվող (SIDA) և Ռաուլ Վալենբերգի անվան Մարդու իրավունքների ու մարդասիրական իրավունքի հնստիտուտի (Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law) կողմից իրականացվող ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) շրջանակներում մշակել է համապատասխան ուղեցույցը: Ուղեցույցի նպատակն է ուղղորդել իրավակիրառողին այս բարդության միջով և ծառայել որպես համահունչ և համապարփակ աղբյուր: Այդ նպատակով ուղեցույցը ներկայացնում է ուժեղ ցավի կամ տառապանքի տարրի վերաբերյալ հեղինակավոր դատական պրակտիկայի և մեկնաբանության եզակի համադրություն՝ առանձնահատուկ ուշադրության արժանացնելով դրանց վերաբերյալ հայաստանյան իրավական համակարգին և պրակտիկային: Միջազգային իրավունքում խոշտանգումների հայտնի սահմանումներին և արգելքներին ծանոթանալուց հետո ուղեցույցը</p>	<p>2021թ. մայիսի 31-ին անցկացվել է առցանց քննարկում-խորհրդակցություն շուրջ 10 հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ներգրավմամբ</p> <p>2021թ. հունիսի 1-ին անցկացվել է առցանց քննարկում-խորհրդակցություն պետական գերատեսչությունների ներկայացուցիչների հետ՝ 7 մասնակից:</p>	<p>Կատարվել է</p>
--	--	--	--	-------------------

<p>իրավակիրառողին կծանոթացնի տարրի գնահատման հայեցակարգային չափանիշներին՝ կարևոր աղբյուրների և հեղինակավոր մարմինների ամբողջական հղումներով հանդերձ:</p>				
<p>18.1 Ստեղծել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվություները նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնելու մեխանիզմ</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Զինժառայողների շրջանում իրազեկվածությունը բարձրացնելու, խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու նպատակով զորամասերում փակցվել են ՀՀ ՊՆ թեժ գծի, ՀՀ ԶՈՒ վստահության գծի հեռախոսահամարները: ՄԻԲԿ աշխատակիցների այցերի ընթացքում հանդիպում-զրույցներ են իրականացվում զինժառայողների հետ, անհրաժեշտության դեպքում նաև առանձնազրույց: Առերևույթ հանցագործություն պարունակող դեպքերը փոխանցվում են ՌՌ, և միայն դիմողի համաձայնության դեպքում՝ նաև դիմողի տվյալները և հեռախոսահամարը:</p>	<p>Իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների և մասնակցել է 80 զինժառայող</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>19. Ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարությունը ԵԽ փորձագիտական աջակցությամբ մշակվել է խոշտանգումից տուժած անձանց ռեաբիլիտացիայի իրավունքի վերաբերյալ միջազգային չափանիշների, արտասահմանյան փորձի և ներպետական օրենսդրության, պրակտիկայի համեմատական դիտարկմանն առնչվող</p>		<p>Կատարվել է մասամբ</p>

<p>իրավունքի արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները</p>	<p>հետազոտությունը: Հետազոտության շրջանակներում առանձնացվել են մի շարք երկրների մոդելներ, ուսումնասիրվել են այս ոլորտում ՀՀ-ում գործող հասարակական կազմակերպությունների կողմից մատուցվող ծառայությունները, դրանց ծավալը, հիմնական մոտեցումները, ուսումնասիրվել են ՀՀ օրենսդրությամբ առկա կառուցակարգերը, թրաֆիքինգի և շահագործման զոհերին և ընտանեկան բռնության զոհերին տրամադրվող ծառայությունների շրջանակներում գործող մոդելները՝ թե՛ պետության կողմից անմիջականորեն մատուցվող ծառայությունների, թե՛ պետության կողմից պատվիրակված ծառայությունների տեսանկյունից: Ուսումնասիրության արդյունքներով նախարարությունը շահագրգիռ բոլոր կողմերի ներգրավմամբ կնախաձեռնի համապատասխան օրենսդրական և պրակտիկ բարեփոխումներ խնդիրը հնարավորինս սեղմ ժամկետներում հասցեագրելու նպատակով:</p>	
<p>24. Բարձրացնել հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p> <p>ՀՀ-ում գործող 7 հոգեբուժական կազմակերպություններում («Ավան» հոգեկան առողջության կենտրոն» ՓԲԸ , «Գյումրու հոգեկան առողջության կենտրոն» ՓԲԸ, «Սևանի հոգեկան առողջության կենտրոն» ՓԲԸ, «Հոգեկան առողջության պահպանման ազգային կենտրոն» ՓԲԸ, «Լոռու մարզային հոգեկան առողջության կենտրոն» ՓԲԸ,</p>	<p>Մարդու իրավունքների պաշտպան Հոգեբուժական կազմակերպություններ Կանխարգելման ազգային մեխանիզմի կողմից մշտադիտարկման</p> <p>Կատարվել է</p>

«Ակադեմիկոս Ա.Հայրիյանի անվան Արմաշի առողջության կենտրոն» ՓԲԸ, «Սյունիքի մարզային նյարդահոգեբուժական դիսպանսեր» ՓԲԸ) փակցվել են մարդու իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ:

այցերի ընթացքում հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց տրամադրվել են իրենց իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական թերթիկը, ինչպես նաև դրանք տրամադրվել են հոգեբուժական կազմակերպության վարչակազմին այն բաժանմունքներում մշտապես ունենալու և պացիենտներին պարբերաբար տրամադրելու համար: Ինչպես նաև մշտադիտարկման այցերի ընթացքում առանձնագրույցների ժամանակ անհատական կարգով հոգեկան առողջության խնդիր ունեցող անձինք իրազեկվում են իրենց իրավունքների և դրանց պաշտպանության մեխանիզմների վերաբերյալ:

26.1 Ոստիկանների վերապատրաստում	ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում	ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում	Վերապատրաստվել է ՀՀ	Կատարվել է մասամբ
---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	---------------------	-------------------

<p>ներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ուն</p>	<p>խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան:</p>		<p>նստիկանության միջին, ավագ և գլխավոր խմբերի՝ ընդհանուր թվով 176 ծառայող</p>
<p>26.2 Ռազմական նստիկանների վերապատրաստում ներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Միջազգային գործընկերների կողմից մշակվել են վերապատրաստման դասընթացի թեմաները: Պլանավորվել էր այն իրականացնել մարտ-ապրիլ ամիսներին ԵԽ փորձագետների ներգավմմամբ, սակայն, համավարակի տարածման վտանգով պայմանավորված՝ կասեցվել է:</p>		<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>26.3 Քննիչների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Քննիչների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում որպես առանձին թեմա նախատեսվել է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում խոշտանգումների և այլ դաժան վերաբերմունքի արգելքի, ռասիզմի և</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի ուսուցման ծրագրով ՀՀ քննչական կոմիտեում ինքնավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց</p>	<p>Վերապատրաստվել է ՀՔԾ 7 քննիչ՝ 21,2%:</p> <p>Կատարվել է մասամբ</p>

թեմայով՝
միջազգային
չափանիշներին
համապատասխան

խտրականության արգելքի պաշտպանությանն առնչվող ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքի վերաբերյալ թեմաները: 2021թ.-ի ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Ձինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննությունը» վերտառությամբ դասընթացը, որը պայմանավորված է զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննության ոլորտում կրիմինալիստիկական գիտելիքների ծավալի ընդլայնման անհրաժեշտությամբ: ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության ծառայողների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021 թվականի ծրագրի շրջանակում ընդգրկվել է «խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները:

վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի հուլիս-դեկտեմբեր ամիսները: Նշված դասընթացներով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ հուլիսին:

<p>26.4. Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ներառվել է «Խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները, ինչպես նաև «Զինվորական հանցագործությունների որակման և քննության մեթոդիկայի առանձնահատկություններ» վերտառությամբ դասընթացը պայմանավորված է զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննության ոլորտում կրիմինալիստիկական գիտելիքների ծավալի ընդլայնման անհրաժեշտությամբ:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի ծրագրով իրականացվել են համապատասխան վերապատրաստումները :</p>	<p>2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին վերապատրաստվել է 54 դատախազ՝ 15,1%</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>26.5 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ներառվել է «Խոշտանգումների քրեաիրավական</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2021 թվականի</p>		<p>Կատարվել է մասամբ</p>

խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան

բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները»

վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները:

Վերապատրաստման ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» դասընթացը, որի ծրագրում որպես առանձին թեմա նախատեսվել է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում խոշտանգումների և այլ դաժան վերաբերմունքի արգելքի, ռասիզմի և խտրականության արգելքի պաշտպանությանն առնչվող ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքի վերաբերյալ թեմաները, ինչպես նաև ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը:

2021թ.-ի ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Զինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննությունը» վերտառությամբ

ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսները: Նշված դասընթացներով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ սեպտեմբերին:

<p>դասընթացը, որը պայմանավորված է գինված ուժերում խոշտանգումների, վատ վերաբերմունքի և մահվան դեպքերի արդյունավետ քննության ոլորտում կրիմինալիստիկական գիտելիքների ծավալի ընդլայնման անհրաժեշտությամբ:</p>				
<p>26.6 Բժշկական անձնակազմի վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>Վերապատրաստումներ են իրականացվել Երևանի և մարզային այլ բժշկական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար</p>	<p>Վերապատրաստվել է 55 մասնագետ՝ 15%</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>26.7 Հոգեբուժական, երեխաների խնամքի հաստատությունների աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>ԱՍՀ նախարարության «Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել է երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատությունների մասնագետների վերապատրաստում: Ներքին վերապատրաստումներին աջակցելու նպատակով՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության առաջարկությամբ աշխատանքները համակարգվել են երկու հաստատությունների տնօրենների կողմից:</p>	<p>Վերապատրաստվել են 24 մասնագետ:</p> <p>Շուրջօրյա խնամքի հաստատությունների պարագայում վերապատրաստվել են աշխատակիցների 31 %ը, իսկ</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

Թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան			ցերեկային խնամքի կենտրոնների պարագայում՝ 80 %:	
26.8 ՔԿՀ Ճառայողների համար վերապատրաստում ներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությ ունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ արդարադատ ության նախարարուֆ յուն	Քրեակատարողական ծառայության ծառայողների վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անցկացվում են ՀՀ ԱՆ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանով հաստատված ժամանակացույցով: 2021 թվականի առաջին կիսամյակում, ի թիվս այլնի, 2021 թվականի վերապատրաստումների ծրագրերի շրջանակում իրականացվել է «Խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեմ պայքարի միջազգային չափանիշները» թեմայով դասընթաց:	Վերապատրաստ վել է 516 քրեակատարողա կան ծառայող՝ 26%	Կատարվել է մասամբ
26.9 քրեակատարողակ ան ծառայության ծառայողների բժշկական անձնակազմի	ՀՀ արդարադատ ության նախարարուֆ յուն	2019 թվականի նոյեմբերի 1 -ին մեկնարկել է ՀՀ արդարադատության նախարարության և Եվրոպայի խորհրդի կողմից համատեղ իրականացվող «Առողջապահության և մարդու իրավունքների պաշտպանության ամրապնդումը Հայաստանի	«Քրեակատարող ական բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի անձնակազմից	Կատարվել է մասամբ

<p>համար վերապատրաստում ներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությ ունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>քրեակատարողական հիմնարկներում» ծրագիրը, որի շրջանակներում, ի թիվս այլնի, նախատեսվել են մի շարք թիրախային վերապատրաստումներ «Քրեակատարողական բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ -ի բժշկական անձնակազմի համար, այդ թվում՝ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով: 2021 թվականի ապրիլի 21-ին ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանով հաստատվել է «խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի հետ կապված բժշկական զննության արձանագրության ձևաթղթի ձևը և խոշտանգման կամ վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի հետ կապված բժշկական զննության արձանագրությունը կազմելու ուղեցույցը հաստատելու մասին» N 163-Լ հրամանը: Այս համատեքստում հարկ է արձանագրել, որ «Վատ վերաբերմունքի դեպքերի կապակցությամբ բժշկական զննության արձանագրման և իրավասու մարմիններին իրազեկման ընթացակարգերը» թեմայով դասընթաց է նախատեսվել «Քրեակատարողական բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ողջ անձնակազմի համար: Դասընթացն իրականացվում է փուլային՝ ՊՈԱԿ-ի անձնակազմի 15 հոգուց բաղկացած 12 խմբերի միջոցով:</p>	<p>վերապատրաստ վել է 60 անձ (շուրջ 35%). 1.06.04.2021 – 09.04.2021 – 15 անձ 2.17.05.2021 – 20.05.2021 – 15 անձ 3.14.06.2021 – 16.06.2021 – 15 անձ 4.28.06.2021 – 30.06.2021 – 15 անձ</p>
<p>28. Կահավորել քննչական կոմիտե</p>	<p>Հանաչման ներկայացնելու և առերեսման ժամանակ համապատասխանաբար</p>	<p>Իրականացվել է մասամբ</p>

<p>բաժինները ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման նպատակով</p>	<p>ճանաչողի և ճանաչվողի, առերեսվողների (հարցաքննվողների) իրավունքների խախտման դեպքերը բացառելու նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ քննչական կոմիտեի թվով 7 ստորաբաժանումներում՝ կենտրոնական մարմնում, Արարատի, Կոտայքի, Շիրակի, Լոռու, Գեղարքունիքի, Տավուշի մարզային քննչական վարչություններում ստեղծվել և գործում են ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման համար նախատեսված սենյակներ:</p> <p>ՀՀ քննչական կոմիտեին 2020-2021թթ. ամրացված մյուս վարչական շենքերը ներկայումս գտնվում են հիմնանորոգման/վերանորոգման փուլում, որոնցում ևս նախագծված են ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման համար նախատեսված սենյակներ:</p> <p>Վերոգրյալով պայմանավորված՝ սույն միջոցառման կատարումը կրում է շարունակական բնույթ:</p>	
<p>33.1 Օրենսդրորեն ամրապնդել իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարության թյուն</p>	<p>Արդարադատության նախարարությունը Շվեդիայի միջազգային զարգացման գործակալության կողմից ֆինանսավորվող (SIDA) և Ռաուլ Վալենբերգի անվան Մարդու իրավունքների ու մարդասիրական</p> <p>2021թ. հունիսի Իրականացվել է 2-ին անցկացվել է առցանց քննարկում-խորհրդակցություն</p>

<p>անձանց քրեաիրավական պաշտպանության երաշխիքները (Կատարվել է միջազգային փորձի ուսումնասիրությունն իրավապաշտպան գործունեությունն իրականացնող անձանց քրեաիրավական պաշտպանությանն առնչվող միջազգային չափանիշների և լավագույն փորձի վերաբերյալ)</p>	<p>իրավունքի ինստիտուտի (Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law) կողմից իրականացվող ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) շրջանակներում կատարել է համապատասխան ուսումնասիրությունը: Այն իրենից ներկայացնում է իրավապաշտպան գործունեությամբ զբաղվող անձանց պաշտպանության քրեական ու իրավական կարգավորումների լավագույն միջազգային փորձի ու չափորոշիչների մասին ակնարկ և Հայաստանի համապատասխան օրենսդրության ուսումնասիրություն, ներառյալ՝ դրանում առկա բացերի վերլուծություն: Ուսումնասիրությունը գտնվում է վերջնականացման փուլում: Ուսումնասիրության շուրջ խորհրդակցություններ են անցկացվել շահագրգիռ կողմերի հետ, մասնավորապես՝ 2021 թվականի հունիսի 1-ին և 2-ին Հայաստանի համապատասխան պետական հիմնարկների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ անցկացված առցանց հանդիպումների ժամանակ:</p>	<p>ն շուրջ 10 հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ:</p> <p>2021թ. հունիսի 3-ին անցկացվել է առցանց քննարկում-խորհրդակցություն և պետական գերատեսչությունների ներկայացուցիչների հետ՝ 7 մասնակից:</p> <p>Ուսումնասիրությունը ներկայացվել է նաև ՄԻՊ Համակարգող խորհրդի անդամ հանդիսացող 7 հասարակական կազմակերպություններին:</p>
<p>34. Իրականացնել ոստիկանների, վերապատրաստումներ</p>	<p>ՀՀ ոստիկանության կողմից 2021 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում իրականացվել են գործի արդարացի</p>	<p>Վերապատրաստվել է թվով 5 ծառայող</p> <p>կատարվել է մասամբ</p>

գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան		քննության իրավունքի թեմայով ՀՀ ոստիկանության միջին, ավագ և գլխավոր խմբերի վերապատրաստումներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան՝		
34.2 Իրականացնել ուղղակի ոստիկանների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ ՊՆ	Միջազգային գործընկերների կողմից մշակվել են վերապատրաստման դասընթացի թեմաները: Պլանավորվել էր այն իրականացնել մարտ-ապրիլ ամիսներին ԵԽ փորձագետների ներգավմմամբ, սակայն, համավարակի տարածման վտանգով պայմանավորված՝ կասեցվել է:		կատարվել է մասամբ
34.3. Իրականացնել քննիչների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ քննչական կոմիտեի ծառայողների (քննիչների) վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկված «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի ծրագրում որպես ինքնուրույն թեմա նախատեսվել են արդար դատաքննության իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հինահարցերը:	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա 2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի հուլիս-դեկտեմբեր ամիսները:	- կատարվել է մասամբ
34.4.	ՀՀ	Դատախազների տարեկան	ՀՀ	- կատարվել է

Իրականացնել դատախազների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	արդարադատության նախարարություն	վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում շրջանակում ընդգրկվել է «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում քննարկվում են արդար դատաքննության իրավունքը և դրա բաղադրատարրերի էությունն ու քրեական վարույթում դրանց ապահովման հիմնախնդիրները, ադ հարցերի առնչությամբ ՄԻԵԴ պրակտիկան:	արդարադատության ակադեմիա 2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսները: Նշված դասընթացով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ սեպտեմբերին:	մասամբ
34.5. Իրականացնել դատավորների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ընդգրկվել են «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր», «ՀՀ վարչական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացները, որոնց շրջանակներում, ի թիվ այլնի, քննարկման առարկա են դարձվելու քրեաիրավական, վարչաիրավական և քաղաքացիաիրավական ոլորտներում գործի արդարացի քննությանն առնչվող իրավահարաբերությունները և այդ վարույթներում քննարկվող իրավունքի ապահովման հիմնահարցերը: 2021 թվականի ծրագրում ընդգրկված «Քրեական	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա 2021 թվականի ուսուցման ծրագրով վերապատրաստման ժամանակացույց է սահմանվել 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսները: Նշված դասընթացներով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ սեպտեմբերին:	- կատարվել է մասամբ

		գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի ծրագրում որպես ինքնուրույն թեմա նախատեսվել են արդար դատաքննության իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հինահարցերը:			
40.1 Ոստիկանների վերապատրաստում ներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ ոստիկանություն	2021 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում անցկացվել են իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով վերապատրաստվումներ ՀՀ ոստիկանության ավագ և գլխավոր խմբերի համար:		Վերապատրաստվել է ընդհանուր թվով 5 ծառայող	Կատարվել է մասամբ
40.2 Քննիչների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ արդարադատության	Քննիչների վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրում ներառվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը: Դասընթացը ներառում է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում Եվրոպական կոնվեցիայով և միջազգային այլ պայմանագրերով երաշխավորված իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը:	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա	-	Կատարվել է մասամբ
40.3	ՀՀ	ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի	ՀՀ	2021 թվականի	Կատարվել է

Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	արդարադատության	տարեկան վերապատրաստումների ուսուցման 2021 թվականի ծրագրում ներառվել է «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» և «Մարդու իրավունքների միջազգային իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացները:	արդարադատության ակադեմիա 2021 թվականի ծրագրով 2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին իրականացվել են համապատասխան վերապատրաստումները	ծրագրով 2021թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին վերապատրաստվել է 18 դատախազ՝ 5,04%:	մասամբ
40.4 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ արդարադատության	Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2021թ. ծրագրով ներառվել է «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, ինչպես նաև «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են ռասիզմի և խտրականության արգելքի վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպայի իրավունքին և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերին առնչվող թեմաները: Իրավահավասարության ապահովմանը և խտրականության արգելքին առնչվող առանձին թեմաներին անդրադարձ է կատարվում նաև 2021 թվականի ծրագրում ներառված ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները»	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա Իրականացվել են համապատասխան ընդհանուր մասնագիտական վերապատրաստումները: Վկայակոչված հատուկ մասնագիտական առարկաներով վերապատրաստումները կմեկնարկեն ս/թ սեպտեմբերին:	2021 թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացով վերապատրաստվել է 55 դատավոր՝ 23,9%: «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատու	Կատարվել է մասամբ

		<p>դասընթացի շրջանակներում: 2021թ. ծրագրով իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներին է առնչվում նաև «Վարչական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «Քաղաքացիական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ դասընթացները:</p>	<p>թյան արդի միտումները» վերտառությամբ դասընթացով վերապատրասվել է 55 դատավոր՝ 23,9%:</p>	
<p>40.5 Բժշկական ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>Իրավահավասարության և խտրականության թեմաներով վերապատրաստվել են Երևանի և մարզերի բժշկական ոլորտի մասնագետներ:</p>	<p>Վերապատրաստվել է 59 մասնագետ՝ 5%:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>40.6 Սոցիալական ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>1.«Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտության հատուկ ուսուցման (մասնագիտացման) դասընթաց, որտեղ ներառվել են «Սոցիալական աշխատանքի իրավական հիմքերը.միջազգային իրավական նորմեր և տեղական օրենսդրություն» և «Սոցիալական աշխատանքն ընտանեկան բռնության դեպքերի հետ աշխատանքում» թեմաները: : 2.«Սոցիալական աշխատանք տարեցների հետ» թեմայով դասընթաց, որտեղ ներառվել</p>	<p>1.Դասընթացին մասնակցում են Երևանի քաղաքապետարանի և վարչական շրջանների 60 աշխատակիցներ</p> <p>2. Աշխատանքի և սոցիալական</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

են «Տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունն ու դրա իրականացման 2017-2021թթ. միջոցառումների ծրագիրը» և «Ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը և տարեցներին ու հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները» թեմաները:

3.«Տարեցների խնամքի առանձնահատկությունները» թեմայով դասընթաց, որտեղ ներառվել են «Տարեց կամ հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի, վերականգնողական օգնության տրամադրման կարգն ու պայմանները» և «Հայաստանում տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության ոլորտի օրենսդրությունը, տարեցներին և հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները» թեմաները:

4.«Որդեգրել ցանկացող անձանց» նախապատրաստական դասընթաց, որտեղ ներառվել է «Որդեգրման գործընթացը կարգավորող նորմատիվ-իրավական բազան և որդեգիր ընտանիքներին աջակցող ծառայությունների շրջանակը» թեման:

5.«Խնամատար ծնող դառնալ ցանկացող անձանց ուսուցման և որակավորման» դասընթաց, որտեղ ներառվել է «Ոլորտը կարգավորող նորմատիվ-իրավական ակտերի ներկայացում» թեման: :

6. 2020թ. դեկտեմբերին ՀՕՖ-ի երեխաների աջակցության կենտրոնի կողմից

հարցերի նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների և ՀԿ -ների 30 սոցիալական աշխատող, հոգեբան և սոցիալական խնամող:

3. Դասընթացին մասնակցել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների 33 բուժքույր, սոցիալական սպասարկող, խնամքի պատասխանատու և սանիտար:

4. Դասընթացին մասնակցել են որդեգրել ցանկացող 17

իրականացվել է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի դեմ թեմայով վերապատրաստում՝ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող ոչ պետական հաստատությունների մասնագետների համար:

անձ:

5. Դասընթացին մասնակցել են Երևանի քաղաքի, Արմավիրի, Տավուշի, Արագածոտնի, Արարատի, Գեղարքունիքի և Լոռու մարզերի՝ որպես խնամատար ծնող դառնալ ցանկացող հաշվառված 12 անձ
6. Ընդհանուր առմամբ, առցանց վերապատրաստմանը մասնակցել է 30 մասնակից:

40.7 Կրթության ոլորտի աշխատողների վերապատրաստում ներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության

ՀՀ ԿԳՄՍ

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնը (ՀՄԿ) և շվեդական «Գլոբալ թու լոքալ» կազմակերպությունը համատեղ Երևանի, Լոռու, Շիրակի և Տավուշի մարզերի 5 դպրոցների մանկավարժների համար իրականացրել են «Բուլինգի նվազեցումը հանրակրթական դպրոցներում» թեմայով

Վերապատրաստումներին մասնակցել են 995 աշխատակից

Կատարվել է մասամբ

<p>արգելքի թեմաներով</p>	<p>վերապատրաստումներ, որոնց շրջանակներում անդրադարձ է կատարվել նաև իրավահավասարության և խտրականության արգելքի թեմաներին:</p>		
<p>41. Բարձրացնել իրավահավասարության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>COVID-19-ով ու Արցախյան պատերազմով պայմանավորված իրազեկման միջոցառումները չեն իրականացվել: Նախատեսվում է դրանք իրականացնել 2021թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում</p>	<p>Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ</p> <p>Իրավահավասարության ապահովման արդյունավետ կառուցակարգերի ներդրման անհրաժեշտությունը որպես խնդիր թիրախավորվել է Պաշտպանի 2020 թվականի գործունեությունն ամփոփող տարեկան հաղորդմամբ: Մասնավորապես, խտրականության արգելքի հետ կապված խնդիրները ներկայացվել են ինչպես առանձին խումբ անձանց իրավունքների ապահովման տեսանկյունից, այնպես էլ բավարար օրենսդրական հիմքերի,</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

մասնավորապես՝
իրավունքների
պաշտպանության
արդյունավետ
կառուցակարգերի
բացակայության և
պատշաճ իրազեկման
ապահովման
տեսանկյունից:
Այս խնդիրները
ներկայացվել են նաև
Պաշտպանի
աշխատակազմի՝ ՄԻՊ
ռազմավարության 2020
թվականի տարեկան
հաշվետվությամբ:
Ի հավելումն դրա՝
հաշվետու
ժամանակահատվածի
կտրվածքով հարկ ենք
համարում նշել հետևյալը.

1. Հաշմանդամության
հիմքով խտրականության
հիմնախնդիրները
շարունակում են մնալ
Պաշտպանի
ուշադրության ներքո: Այս
համատեքստում
հաշմանդամության
հիմքով խտրականության
դրսևորումներն

ուսումնասիրվում են միջազգային չափորոշիչների համաձայն՝ հատուկ մեթոդաբանությամբ, որը հիմնված է ՄԱԿ-ի հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների հարցերով կոմիտեի մեկնաբանությունների, առաջարկների, ուղեցույցների և Եվրոպայի խորհրդի կողմից մշակված ուղեցույցների վրա: Մշտադիտարկման շրջանակներում ուսումնասիրվել են 2021 թվականին կայացած ԱԺ արտահերթ ընտրությունների նախընտրական քարոզչական ժամանակահատվածում և ընտրության օրը ստացված բողոքները՝ կապված հաշմանդամության հիմքով խտրականության հետ, իրականացվել է հատուկ մշտադիտարկում

հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
ընտրական իրավունքի
ապահովման
համատեքստում:
Մշտադիտարկումների
արդյունքում վեր են
հանվել համակարգային
խնդիրներ՝ կապված
հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
նկատմամբ
խտրականության
դրսևորումների հետ,
որոնց վերաբերյալ տեղի
են ունեցել
աշխատանքային
քննարկումներ՝ նաև
ներգրավելով
Պաշտպանին առընթեր
հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
իրավունքների
պաշտպանության
հարցերով
հասարակական խորհրդի
անդամներին, ինչպես
նաև պարզաբանումներ
են պահանջվել իրավասու
պետական մարմիններից:
Պաշտպանի
աշխատակազմն

իրականացրել է նաև սոցիալական հարթակների, մեդիա մշտադիտարկումներ, որի արդյունքում արձանագրվել են նաև հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ խտրական խոսքի դեպքեր: Մշտապես կարևորելով անձի իրազեկվածությունը որպես սեփական իրավունքների պաշտպանության կարևոր նախապայմաններից մեկը՝ Պաշտպանի աշխատակազմը շարունակում է տրամադրել նաև իրավախորհրդատվություն՝ առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնելով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկմանը, ինչպես նաև հատուկ ուշադրություն է դարձնում Պաշտպանի աշխատակազմի այցերի

ընթացքում
հաշմանդամություն
ունեցող անձանց և
նրանց հետ աշխատող
մասնագետների
շրջանակներում
իրազեկման
ապահովմանը:
2. Խտրականության
արգելքի,
իրավահավասարության
ապահովման հարցերի
վերաբերյալ հանրային
իրազեկվածության
բարձրացմանն ուղղված
շարունակական
աշխատանքներ
իրականացվում են նաև
կանանց իրավունքների,
ինչպես նաև կանանց և
տղամարդկանց
իրավահավասարության
թեմաներով: Այսպես,
իրականացվել է 2020
թվականի տարեկան
հաղորդմամբ վեր
հանված խնդիրների
իրազեկում, օրինակ՝
կապված պտղի սեռով
պայմանավորված
հղիության արհեստական
ընդհատման խնդրի հետ:

Կանանց նկատմամբ խտրականության դրսևորում է, երբ երեխայի սեռը պարզելու դեպքում հղիությունն ընդհատվում է՝ աղջիկների փոխարեն նախապատվություն տալով տղա երեխաներին (<https://www.ombuds.am/am/site/ViewNews/1799>):

Կանանց նկատմամբ խտրականության հնարավոր դեպքերը բացառելու հարցում Պաշտպանը մշտապես կարևորել է կանանց ակտիվ ներգրավվածությունը տարբեր ոլորտներում: Նշվածի հաշվառմամբ՝ Պաշտպանը 2021 թվականի մայիսի 14-ին այցելել է Գորիսում գտնվող Կանանց զարգացման «Ռեսուրս կենտրոն» հիմնադրամ, ինչպես նաև Վերիշեն բնակավայրում գտնվող հիմնադրամի սոցիալական ձեռնարկություն, որն

ուսումնական կենտրոն է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված կանանց համար (<https://www.ombuds.am/am/site/ViewNews/1717>):

Այցի ընթացքում Պաշտպանը բարձր է գնահատել կանանց կարողությունների զարգացման նման ծրագրերը, քանի որ կանանց ակտիվ գործունեությունից է կախված նաև երկրի զարգացումը, իսկ ֆինանսապես կայուն եկամուտներ ունեցող կանայք կարող են հնարավորինս զերծ մնալ բռնությունից ու խտրականության այլ դրսևորումներից:

**« Կրթության,
գիտության, մշակույթի
և սպորտի
նախարարություն**

Իրավահավասարության,
խտրականության

արգելքի վերաբերյալ
թեմաներով մշակվել և
թողարկվել են
տեղեկատվական
նյութեր,
տեսահոլովակներ,
իրականացվել են
իրազեկման ակցիաներ՝
որոնց վերաբերյալ
տեղեկատվական
նյութերը, հոլովակները
հրապարակվել են ԿԳՄՍ
նախարարության
պաշտոնական կայքում և
սոցիալական ցանցերի
էջերում: Իրազեկման
ակցիաների շրջանակում
նշված թեմաներին
անդրադարձել են
տարբեր ՋԼՄ-ներ:

<https://escs.am/am/news/8>

496

<https://escs.am/am/news/8>

991

<https://escs.am/am/news/8>

952

<https://escs.am/am/news/8>

842

<https://www.facebook.com/minESCSarm/videos/398578653590424>

<p>42. Պատասխանատվություն սահմանել ատելության խոսքի համար՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>«Արդարադատության նախարարություն»</p>	<p>Ատելության խոսքի դեմ պայքարն առավել համապարփակ հիմքերի վրա դնելու տեսանկյունից Ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է խտրականության, ատելության խոսքի և ատելության հիմքով հանցագործությունների վերաբերյալ առանձին տվյալների հավաքագրման մասով առկա իրավիճակի գնահատում (ուսումնասիրության տեսքով³), մշակվել են տվյալների հավաքագրման համար անհրաժեշտ ձևանմուշների նախագծերը: Ս.թ. հունիսի 4-ին Արդարադատության նախարարությունը եւս երևանյան գրասենյակի հետ համատեղ բոլոր շահագրգիռ գերատեսչությունների ակտիվ ներգրավմամբ կազմակերպել էր հերթական քննարկումը՝ ուղղված ուսումնասիրության շրջանակներում ներկայացված բացերի վերհանմանը: ⁴</p>	<p>Քննարկմանը մասնակցել են պետական մարմինների շուրջ 15 ներկայացուցիչ:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
---	---	--	---	--------------------------

³ <https://rm.coe.int/final-report-on-reforming-armenian-hate-speech-laws-arm/pdf/1680a0b84d>

⁴ https://www.coe.int/hy/web/yerevan/news/-/asset_publisher/UATN4Wl8F3Wu/content/assisting-national-beneficiaries-in-armenia-to-improve-their-disaggregated-data-collection-on-hate-crimes-discrimination-and-hate-speech?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fen%2Fweb%2Fyerevan%2Fnews%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_UATN4Wl8F3Wu%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D1

<p>43. ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի կամընտիր արձանագրության վավերացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացում</p>	<p>ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն</p>	<p>«Միջազգային պայմանագրերի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածով սահմանված փաստաթղթերը ՀՀ ԱԳՆ կողմից ս.թ. պարիլի 30-ին տրամադրվել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն՝ Օրենքի 12-րդ հոդվածով սահմանված ընթացակարգերն իրականացնելու նպատակով:</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>Հոկտեմբերի 17-ին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը փաստաթուղթը ներկայացրել է ՀՀ Սահմանադրական դատարան, որից հետո՝ հոկտեմբերի 27-ին ՀՀ Սահմանադրական դատարանն ընդունել է որոշում Արձանագրությամբ ամրագրված պարտավորությունների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանելու վերաբերյալ: Ներկայումս փաստաթուղթը գտնվում է ՀՀ Ազգային ժողովում՝ վավերացման մասին որոշում ընդունվելու նպատակով:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>44. Բարձրացնել իրազեկվածությունը ատելության խոսքի վերաբերյալ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Արդարադատության նախարարությունը ԵԽ գործընկերների հետ մշակել է իրազեկման միջոցառումների նկարագիրը ներառող հայեցակարգը, որի շրջանակներում նախատեսվում է Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի հետ համատեղ</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p>	<p>Իրազեկման բարձրացմանն ուղղված դասընթացին մասնակցել է պետական</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

մշակել իրազեկող հոլովակներ, տեսանյութեր և այլ տեղեկատվական նյութեր:
 Միննույն ժամանակ Արդարադատության նախարարությունը ԵԽ գործընկերների աջակցությամբ ս.թ. մայիսի 24-ին և 25-ին կազմակերպել էր աստելության խոսքի վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված դասընթաց⁵ պետական մարմինների և Ազգային ժողովի ներկայացուցիչների համար: Երկու հանդիպումների շրջանակներում ներկայացվեցին աստելություն սերմանող խոսքի միջազգային չափորոշիչներն ու սահմանումները, աստելության խոսքի բաղադրիչ տարրերի վերլուծությունը և դեպքի գնահատման եղանակների պարզաբանումը, պետական պաշտոնատար անձանց պարտավորությունները՝ կապված աստելություն խոսքի չտարածման հետ, ինչպես նաև աստելության խոսքի դեմ պայքարի մասին ազգային օրենսդրությունն և պրակտիկան:

երևույթի բացարձակ անթույլատրելիության մասին մշտապես բարձրաձայնել է իր հրապարակային և ոչ հրապարակային հայտարարություններում, զեկույցներում ու ելույթներում:
 Վիրավորանքի ու աստելության տարածման կանխարգելման հարցում չափազանց կարևոր է նաև զանգվածային լրատվամիջոցների դերը: Ուստի, լրատվական գործունեություն իրականացնող բոլոր կազմակերպություններին ու լրագրողներին Մարդու իրավունքների պաշտպանը պարբերաբար հրապարակային կոչեր է արել հատուկ ուշադրությամբ հետևել հրապարակումների ներքո ծավալվող քննարկումներին և հեռացնել վիրավորանք

մարմինների 30 ներկայուցիչ:

⁵ <https://www.euneighbours.eu/hy/east/stay-informed/news/hayastanowm-atelowtyown-sermanog-xoski-dem-paykari-veraberyal-dasentats>

ու ատելություն,
բռնության կոչ կամ
սպառնալիք պարունակող
մեկնաբանություններն ու
գրառումները:

Խնդիրն այնքան
արդիական է դարձել, որ
Մարդու իրավունքների
պաշտպանը

լրատվամիջոցներին և
լրագրողներին մշտապես
է խնդրում լրացուցիչ
ռեսուրսներ հատկացնել

դա լուծելու համար:
Դրանից բացի,

ցանկացած

հրապարակում անելիս
անհրաժեշտ է

ուշադրություն դարձնել
տեղեկությունների

ստուգվածությանը, ավելի
մեծ ուշադրություն

դարձնել վերնագրերի
ընտրության հարցում և

գործել պատասխանատու
լրագրության

սկզբունքների
պահպանմամբ:

2021 թվականի
ընթացքում Եվրոպայի

խորհրդի և Եվրոպական
միության

«Արդարադատության
մատչելիության խթանում
Արևելյան
գործընկերության
երկրներում
խտրականության,
ատելության հիմքով
կատարվող
հանցագործությունների և
ատելություն սերմանող
խոսքի զոհերի համար ոչ
դատական կարգով
փոխհատուցման
մեխանիզմների միջոցով»
տարածաշրջանային
ծրագրի շրջանակում
Մարդու իրավունքների
պաշտպանն
իրականացրել է
ատելության խոսքի, դեմ
պայքարին ուղղված
իրազեկման արշավի
նախապատրաստական
աշխատանքներ:
Մասնավորապես,
հստակեցվել են
իրազեկման արշավի
բովանդակությունը
կազմող միջոցառումների
շրջանակը և ձևաչափը:
Այսպես, արշավի
շրջանակում

նախատեսվում է
պատրաստել և
հրապարակել
տեսանյութեր,
հայտարարել
շարադրությունների
մրցույթ, գրաֆիտի
պատկերում և այլն: Այս
միջոցառումների
նպատակն է
հասարակությանն
իրազեկել ատելության
խոսքի բացասական
ազդեցության,
այլակարծության և
խոսքի ազատության
իրավունքի նկատմամբ
հարգանքի
անհրաժեշտության,
ինչպես նաև ատելության
խոսքի դեմ պայքարի
ոլորտում Մարդու
իրավունքների
պաշտպանի դերի
մասին:
Վերոնշյալ
միջոցառումների
իրականացման
աշխատանքները
գտնվում են ընթացիկ
փուլում: Իրազեկման
արշավը նախատեսվում է

		իրականացնել ՀՀ արդարադատության նախարարության հետ համատեղ և հասարակության լայն շերտերի ներգրավմամբ:
45. Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքները	ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	45.1 ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանեցնելու նպատակով, հաշվի առնելով նաև կոնվենցիայի կատարման մասին ՄԱԿ-ի հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների հարցերով կոմիտեի 2017 թ. մայիսի 8-ի CRPD/C/ARM/CO/1 եզրափակիչ դիտարկումները՝ նոր խմբագրությամբ մշակվել և սահմանված կարգով շրջանառության մեջ է դրվել «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» օրենքի նախագիծը՝ ամրագրելով մարդու իրավունքների վրա հիմնված սկզբունքներ: Օրենքի նախագծով պետությունը երաշխավորություն է ստանձնում հաշմանդամություն ունեցող անձանց՝ այլ անձանց հետ համահավասար անկախ կյանքի և համայնքում ներառվելու համար անհրաժեշտ պայմաններ և հավասար հնարավորություններ ստեղծելու ուղղությամբ: Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի և հավասար պայմաններ ապահովելու նպատակով՝ նախագծով

սահմանվել են դրույթներ հաշմանդամության հիմքով խտրականությունը արգելելու, ֆիզիկական միջավայրի, տեղեկատվության և հաղորդակցման մատչելիությունն ապահովելու վերաբերյալ:

Օրենքի նախագիծը սահմանված կարգով ներկայացվել է Ազգային ժողով: Ազգային ժողովը 05.05.2021թ. երկրորդ ընթերցմամբ ընդունել է Օրենքը:

45.2 Հաշմանդամության գնահատման նոր՝ մարդու իրավունքերի վրա հիմնված մոդելի ներդրման իրավական հենքն ապահովելու նպատակով մշակվել և սահմանված կարգով շրջանառության մեջ է դրվել «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» օրենքի նախագիծը:

«Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» օրենքի նախագիծը և «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին», «Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացումներ կատարելու մասին» և «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերը փաթեթով 08.06.2020 N 2Բ/ԱԿ-2-1/36973-2020 գրությամբ ներկայացվել են ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ: Նախագծերը վարչապետի

աշխատակազմից ստացված դիտարկումների հիման վրա կրկին լրամշակվել են և սահմանված կարգով ներկայացվել Ազգային ժողով: Ազգային ժողովը 05.05.2021թ. երկրորդ ընթերցմամբ ընդունել է Օրենքը:

<p>46. Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման կանոնները</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>Առողջապահության նախարարության կողմից մշակվել և 2021 թվականի հունիսի 11-ի թիվ ԱԱ/02.2/12301-2021 գրությամբ Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ և Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն կարծիքի է ներկայացվել «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման ուղեցույցը հաստատելու մասին» Առողջապահության նախարարի հրամանի նախագիծը:</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան Պաշտպանի աշխատակազմը շարունակել է ուսումնասիրել մշտադիտարկում իրականացնել Պաշտպանի տարեկան հաղորդմամբ ներկայացված՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտում առկա խնդիրներին: 2021 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում Պաշտպանի աշխատակազմի կողմից կարծիք է տրամադրվել «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
---	--	--	--	--------------------------

		<p>կազմակերպման ուղեցույցը հաստատելու մասին» ՀՀ Առողջապահության նախարարի հրամանի նախագծի և «Հոգեբուժական օգնություն և սպասարկում իրականացնողների գործողությունների (ներառյալ՝ անգործության) նկատմամբ հասարակական մշտադիտարկման իրականացման կարգը և հասարակական դիտորդների իրավասությունը սահմանելու մասին» ՀՀ Առողջապահության նախարարի հրամանի նախագծի վերաբերյալ՝ ներկայացնելով մի շարք դիտարկումներ և առաջարկներ:</p>	
<p>47. Ապահովել հոգեկան, այդ թվում՝ մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՄԻՊ ԳԾ-ի փոփոխությունների նախագծով հասարակական կազմակերպությունների կողմից ներկայացված առաջարկի հիման վրա միջոցառումը վերաձևակերպվել է և տեղ է գտել նախագծում որպես 47.1 Կետ, Սույն</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ Կատարվել է մասամբ</p>

ունեցող անձանց մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում

միջոցառմամբ նախատեսվել է ապահովել հոգեկան առողջության և մտավոր խնդիրներ ունեցող անձանց՝ իրենց վերաբերող հարցերում որոշումներ կայացնելու իրավունքը: Գործողության համար պատասխանատու մարմին է հանդիսանում ԱՍՀՆ-ն: Հարկ է նշել, որ այս գործողության շրջանակներում արդեն իսկ հասարակական կազմակերպությունների հետ սերտ համագործակցությամբ իրականացվել է ուսումնասիրություն ոլորտի հիմնախնդիրների վերաբերյալ, որը ԱՍՀՆ-ի հետ քննարկումների արդյունքներով կվերջնականացվի և օրենսդրական լուծման առաջարկություններով կներկայացվի շահագրգիռ կողմերի քննարկմանը:

Որոշումների կայացման գործընթացներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցության հետ կապված խնդիրները Պաշտպանի աշխատակազմի կողմից ուսումնասիրվել են նաև 2020 թվականի երկրորդ կիսամյակում: Մշտադիտարկման ընթացքում արձանագրվել են դեպքեր, երբ որոշումների կայացման գործընթացներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունը չի ապահովվել: Օրինակ, Պաշտպանի աշխատակազմում ուսումնասիրվել է Վանաձորի Շառլ Ազնավուրի անվան մշակույթի պալատի գլխավոր մուտքի թեքահարթակի քանդման հարցը, հայտնաբերված խնդիրները, այդ թվում՝ հաշմանդամություն

ունեցող անձանց
լիարժեք և լիիրավ
ներգրավման
նպատակով որոշումների
կայացման
գործընթացներում նրանց
մասնակցության
ապահովման
կապակցությամբ,
ներկայացվել և
քննարկվել են իրավասու
մարմինների, շահագրգիռ
հասարակական
կազմակերպությունների,
անձանց հետ,
ներկայացվել են
համապատասխան
առաջարկներ:
Որոշումների կայացման
գործընթացներում
հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
մասնակցության
խթանման հարցը
դիտարկվել է նաև
Պաշտպանի կարծիքին
ներկայացված
իրավական ակտերի
շրջանակներում:

<p>ներգրավումը ՁՈւ-ում</p>	<p>հետ անցկացվել են անանուն սոցիոլոգիական հարցումներ, իրականացվել են անհատական և խմբային զրույցներ ծառայության վերաբերյալ վերջիններիս պատկերացումների, հարմարման և ծառայությունը դադարեցնելու դրդապատճառների վերաբերյալ, ծանոթացել սոցիալ-կենցաղային պայմաններին, կանանց խորհուրդների գործունեությանը և արդյունավետությանը: Արդյունքներն ամփոփվել են ու համապատասխան առաջարկություններով ներկայացվել վերադաս հրամանատարությանը:</p> <p>Ձինված ուժերում կանանց իրավունքների վերաբերյալ հանրության իրազեկումն ապահովելու նպատակով եւս համագործակցության շրջանակում, ՄԻՊ-ի գործընկերների հետ համատեղ մշակվել է մեկ տեսաձայնագրության նախագիծ՝ կին զինծառայողների ծառայության վերաբերյալ:</p>
<p>48.1 Ապահովել Արցախյան պատերազմի հետևանքով տեղահանված անձանց, հաշմանդամություն ստացած անձանց, զոհված, անհայտ կորած և գերության մեջ</p>	<p>«Ա» աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն «Կ» Կրթության, գիտության, մշակույթի և</p> <p>2021 թ. ապրիլի 22-ի N 635-Լ որոշմամբ փոփոխություններ և լրացումներ են կատարվել «Ա» կառավարության 2020թ. դեկտեմբերի 3-ի N 1924-Լ և 2020թ. դեկտեմբերի 17-ի N 2082-Լ որոշումներում, որի համաձայն պատերազմական գործողությունների հետևանքով քաղաքացիական անձանց շրջանում զոհվածների կամ հաշմանդամություն ձեռք բերած անձանց ընտանիքներից բացի սոցիալական աջակցության ծրագրից</p>

կատարվել է մասամբ

<p>գտնվող անձանց և նրանց ընտանիքների իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության ծրագրերի իրականացում</p>	<p>սպորտի նախարարություն</p> <p>«Վտարածքային և կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն»</p>	<p>օգտվելու իրավունք են ձեռք բերել նաև քաղաքացիական անձանց շրջանում անհայտ կորածների, նաև՝ գերեվարվածների ընտանիքների անդամները:</p> <p>Միաժամանակ, 2021 թ. հունիսի 24-ի N 1057-Լ որոշմամբ՝ 2020թ. սեպտեմբերի 27-ից Ադրբեջանի Հանրապետության կողմից Արցախի Հանրապետության ուղղությամբ սկսված ռազմական գործողությունների հետևանքով տեղահանված և փաստացի Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվող քաղաքացիներին ժամանակավորապես հյուրընկալած ֆիզիկական անձանց, ինչպես նաև կացության կազմակերպման ծառայություններ իրականացնող իրավաբանական անձանց և անհատ ձեռնարկատերերի՝ ծախսերի փոխհատուցման սոցիալական աջակցության միջոցառումները ևս երեք ամսով երկարացվել են:</p>
<p>արդարադատության նախարարություն</p>	<p>«Արդարադատության նախարարություն»</p>	<p>«Ձինձառայողների կյանքին և առողջությանը պատճառված վնասների հատուցման մասին»</p>
<p>պաշտպանության նախարարություն</p>	<p>«Արտաքին գործերի նախարարություն»</p>	<p>«Ձինձառայողների կյանքին և առողջությանը պատճառված վնասների հատուցման մասին»</p> <p>«Օրենքի համաձայն՝ 2017թ. հունվարի 1-ից հետո զոհված, անհայտ բացակայող ճանաչված յուրաքանչյուր զինձառայողի ընտանիք, ինչպես նաև 1-ին կամ 2-րդ խմբի հաշմանդամ ճանաչված զինձառայող ստանում է հատուցում Ձինձառայողների ապահովագրության հիմնադրամից՝ օրենքով սահմանված հատուցման չափերով: Ձինձառայողների ապահովագրության</p>

ՀՀ
առողջապահ
ության
նախարարու
թյուն

հիմնադրամ է ներկայացվել 2562 զոհված զինծառայողի և 1-ին կամ 2-րդ խմբի հաշմանդամ ճանաչված 266 զինծառայողի հատուցման գործ:

ՀՀ կառավարության 2018 թվականի օգոստոսի 9-ի N 916-Ն որոշմամբ սահմանված 1-ին հավելվածի համաձայն՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն է ներկայացվել 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված ռազմական գործողությունների ընթացքում ստացած վնասվածքի կամ խեղման հետևանքով 3-րդ խմբի հաշմանդամ դարձած թվով 205 նախկին զինծառայողների անվանացուցակը՝ 300.000 դրամի չափով միանվագ դրամական աջակցություն տրամադրելու նպատակով:

«Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 10-րդ մասի և ՀՀ կառավարության 2018 թվականի օգոստոսի 9-ի N 916-Ն որոշման 3-րդ հավելվածով սահմանված կարգով և պայմաններով 135 զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամներին և հաշմանդամ դարձած նախկին զինծառայողներին տրվել են միանվագ դրամական օգնություններ:

«Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 10-րդ մասի և ՀՀ կառավարության 2018 թվականի օգոստոսի 9-ի N 916-Ն որոշման 3-րդ հավելվածով սահմանված

կարգով և պայմաններով 135 զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքների անդամներին և հաշմանդամ դարձած նախկին զինծառայողներին տրվել են միանվագ դրամական օգնություններ:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2018 թվականի օգոստոսի 9-ի N 916-Ն որոշմամբ սահմանված 2-րդ հավելվածի համաձայն՝ 700.000 դրամի չափով հուղարկավորման ծախսերի հատուցման գումար է տրամադրվել 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված ռազմական գործողությունների ժամանակ զոհված թվով 2168 զինծառայողների ընտանիքներին:

ՀՀ ՊՆ ԶԱՍՊ և ՎՀ գլխավոր վարչության կողմից, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներգրավմամբ ապահովվել է 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Ադրբեջանի կողմից սանձազերծված ռազմական գործողությունների ժամանակ ստացած վնասվածքի կամ խեղման հետևանքով հաշմանդամ դարձած նախկին զինծառայողներին և զոհված զինծառայողների ընտանիքների անդամներին օրենքով սահմանված սոցիալական ապահովության երաշխիքներից և արտոնություններից օգտվելու վերաբերյալ տեղեկանքների տրամադրման գործընթացը:

ՀՀ կառավարության 2018թ. դեկտեմբերի 6-ի N 1419-Ն որոշմամբ սահմանված կարգի համաձայն զոհված (մահացած)

զինծառայողների ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման արդյունքում 23 ընտանիքներին տրվել է բնակարանի գնման վկայագրի միջոցով անհատույց պետական ֆինանսական աջակցություն:

«Կառավարության 2020 թվականի դեկտեմբերի 17-ի N 2073-Լ որոշմամբ հաստատված աջակցության միջոցառման շրջանակներում Ձինծառայողների ապահովագրության հիմնադրամի միջոցով, ոչ ավելի, քան 6 ամսվա համար 300.000 դրամի չափով ամսական աջակցություն ստանալու նպատակով Ձինծառայողների ապահովագրության հիմնադրամ է ներկայացվել Ադրբեջանի կողմից 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին սանձազերծված ռազմական գործողությունների հետևանքով ստացած վնասվածքի կամ խեղման հետևանքով 1-ին կամ 2-րդ խմբի հաշմանդամ ճանաչված ինչպես նաև Ձինծառայողների կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնասների հատուցման հիմնադրամի խորհրդի 2017 թվականի մարտի 2-ի N 9 որոշման 9-րդ կետում նշված վնասվածք կամ խեղում ստացած թվով 396 շահառուների վերաբերյալ տվյալներ:

«Կառավարության 2021 թվականի հունվարի 27-ի 90-Լ որոշմամբ հաստատված աջակցության միջոցառման շրջանակներում 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից

Ադրբեջանի Հանրապետության կողմից Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծած ուղղակի գործողությունների հետևանքով վիրավորում ստացած, ինչպես նաև վիրավորման հետևանքով 3-րդ խմբի հաշմանդամ ճանաչված կամ ճանաչվող զինծառայողները օգտվել են միանվագ 500000 դրամ աջակցությունից: 11.000-ից ավել վիրավորում ստացած զինծառայողների տվյալներ փոխանցվել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն:

49. Բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը

ՀՀ առողջապահության նախարարություն

1. Պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով պետական պատվեր իրականացնող բժշկական կազմակերպություններում առողջապահության նախարարի 2019 թվականի նոյեմբերի 21-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ մատուցող բժշկական կազմակերպություններում բնակչության համար տեսանելի վայրում առողջապահության նախարարի հրամանով

կատարվել է մասամբ

հաստատված ձևաչափով պաստառներ փակցնելու մասին» թիվ 3481-Ա հրամանի համաձայն բնակչության համար տեսանելի վայրում փակցվել են տեղեկատվական պաստառներ:

2. Հեռուստատեսությամբ, զանգվածային լրատվամիջոցներով, տեղեկատվական այլ միջոցներով, սոցիալական ցանցերով պետական պատվերի շրջանակներում մատուցվող ծառայությունների վերաբերյալ պարբերաբար կազմակերպվել են հարցազրույցներ առողջապահության նախարարության համապատասխան պաշտոնատար անձանց և մասնագետների հետ, որի ընթացքում հասարակությանը իրազեկվել է կատարված հերթական բարեփոխումների մասին:

3. Պետական պատվերի շրջանակներում պացիենտներին հատկացվել են առողջապահության նախարարի հրամանով հաստատված իրազեկման թերթիկներ, ինչպես նաև համավճարային և վճարովի պայմանագրի օրինակելի ձևը, որը ևս տեղեկատվություն ստանալու աղբյուր է:

4. Առողջապահության նախարարության պետական առողջապահական գործակալությունում գործել է հեռախոսահամար, որի միջոցով պատասխանվել է օրական շուրջ 20-30 քաղաքացիների հարցերին՝ պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական

օգնության և սպասարկման ծառայությունների վերաբերյալ, ինչպես նաև ներկայացվել են բազմաթիվ գրավոր դիմումներ, հարցումներ, բողոքներ, որոնց տրվել են պարզաբանումներ, իսկ ֆինանսական բնույթ կրող դիմումներին սահմանված կարգով տրվել են ըստ էության լուծումներ: Սույն գործընթացը շարունակական է:

55. Իրականացնել վերապատրաստումներ հաշմանդամությունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով

ՀՀ առողջապահության նախարարություն

ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հանրային առողջապահության կազմակերպման և կառավարման ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված կատարելագործման կրթական ծրագիր, որում ներառված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների, բժշկական օգնության ու սպասարկման, դեղորայքի ձեռք բերման իրավական հիմքերն ու բժիշկ-հաշմանդամություն ունեցող անձ փոխհարաբերությունների բժշկա-իրավական ու բիոէթիկական կարգավորումները: Հաշմանդամության ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների վերաբերյալ դասընթացները պարտադիր ներառված են ընտանեկան բժիշկների դասընթացների մոդուլներում:

ՀՀ **մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ** 2021 թվականի 1-ին կիսամյակում հաշմանդամություն ունեցող անձանց առողջության պահպանման իրավունքի վերաբերյալ ստացված բողոքների ուսումնասիրության ընթացքում հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների վերաբերյալ տրամադրվել է իրավախորհրդատվություն ոչ միայն բողոք

վերապատրաստվել է 90 ընտանեկան բժիշկ՝ 14.5%:

Կատարվել է մասամբ

ներկայացրած անձանց,
այլ նաև բժշկական
հաստատությունների
ղեկավար
անձնակազմերին, ում
հետ քննարկվել են
բողոքների հետ կապված
հարցեր:

Առանձնահատուկ
ուշադրություն է դարձվել
անձի հաշմանդամության
հետևանքով նրա
նկատմամբ վատ
վերաբերմունքի հետ
կապված խնդիրներին:

Հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
բժշկական օգնության և
սպասարկման ոլորտի
բարելավմանը

նպաստելու նպատակով
ոլորտային խնդիրները,
մարդու իրավունքների
վրա հիմնված հիմնական
չափանիշները

մշտադիտարկման
տարբեր այցերի
ընթացքում ներկայացվել
են նաև
հաստատությունների
պատասխանատու
անձնակազմերին: Ընդ

			<p>որում՝ թեման մշտադիտարկման այցերի շրջանակներում հատուկ դիտարկման առարկա է, ուստի այցերի արդյունքների վերաբերյալ տեղեկանքներում մշտապես ամփոփվում են ինչպես վերաբերելի խնդիրները, այնպես էլ դրանց լուծմանը միտված առաջարկները, որոնք պարբերաբար ներկայացվում են իրավասու մարմիններին:</p>		
<p>57. Վերապատրաստումներ իրականացնել հավաքների ազատության թեմայով՝ միջազգային չափանիշների վերաբերյալ</p>	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p>	<p>ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում իրականացվել են հավաքների ազատության թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան վերապատրաստումներ ՀՀ ոստիկանության միջին խմբի համար:</p>		<p>Վերապատրաստվել է 119 ծառայող</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>59. Հանրակրթական դպրոցներում ներդնել մարդու իրավունքներ քննարկող թեմաներ՝</p>	<p>ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2020 թվականի սեպտեմբերի 7-ի N 1162-Ա/2 հրամանով մշակվել և հաստատվել է ուսուցիչների վերապատրաստման ծրագիրն ու չափորոշիչը, որում նաև ներառված են մարդու իրավունքների վերաբերյալ թեմաներ:</p>	<p>-</p>	<p>-</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

առարկայական նոր
չափորոշիչների
համատեքստում՝
Եվրոպայի խորհրդի
«Ժողովրդավարակ
ան մշակույթի
կարողունակություն
ները» ձևավորող
շրջանակի հիման
վրա

Նախատեսված էր 2021 թվականի առաջին
կիսամյակի ընթացքում վերապատրաստում
իրականացնել մարդու իրավունքներ
դասավանդող ուսուցիչների 60%-ի համար,
սակայն վերապատրաստումները հետաձգվել
են և իրականացվելու են 2021 թվականի
հուլիսի 7-ից՝ պայմանավորված COVID-19-ի
համավարակով և վերապատրաստումների
իրականացման գործընթացում տեղի ունեցած
համալիր փոփոխություններով՝

ա) «Կրթության զարգացման և
նորարարությունների ազգային կենտրոն»
հիմնադրամի հիմնման և աշխատակազմի
հավաքագրման աշխատանքներ,

բ) հանրակրթական ուսումնական
հաստատությունների ուսուցիչների
վերապատրաստման, ատեստավորման
գործընթացները կարգավորող իրավական
ակտերի փոփոխություններ,

գ) վերապատրաստող
կազմակերպությունների և դասընթացների
երաշխավորման գործընթաց:

Հասարակություն, հասարակական
գիտություններ բնագավառի միջնակարգ
դպրոցի «Հասարակագիտություն» առարկայի
փորձնական չափորոշիչի և ծրագրի
բովանդակության մեջ ներառված են մարդու
իրավունքների և ժողովրդավարության
թեմաներ: «Կրթության բարելավում» վար-
կային ծրագրի «Աջակցություն կրթության
որակի բարելավմանը՝ կրթակարգի և
չափորոշիչների վերանայման միջոցով»

ենթաբաղադրիչի շրջանակներում ընտրված 20 դպրոցներում իրականացվել է վերանայված առարկայական չափորոշիչների և ծրագրերի փորձարկում և մոտ 64 ուսուցիչ վերապատրաստվել է նոր պետական չափորոշիչի, առարկայական չափորոշիչների և ծրագրերի ուղղությամբ: Մինևույն ժամանակ՝ 2021 թվականին կվերապատրաստվեն ՀՀ Տավուշի մարզի բոլոր ուսուցիչները:

<p>60. Օրենսդրորեն ամրագրել կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության իրավունքի իրացման մեխանիզմները</p>	<p>ՀՀ կրթության, գիտության մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>2021 թվականի փետրվարի 11-ին ընդունվել է «Պարտադիր կրթությունից դուրս մնացած երեխաների բացահայտման և ուղղորդման կարգը սահմանելու մասին» N 154-Ն ՀՀ կառավարության որոշումը:</p>	<p>Կատարված է</p>
<p>61. Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար</p>	<p>ՀՀ կրթության, գիտության մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարությունը և ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալությունը համատեղ իրականացնում են «Ներառական կրթության համակարգի հզորացում Հայաստանում» ծրագիրը, որի նպատակն է թիրախ դպրոցներում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող (ԿԱՊԿՈՒ) երեխաների համար ֆիզիկական հասանելիության ապահովումը, դպրոցական և տարածքային</p>	<p>Կատարված է</p>

մակարդակներում որակյալ և արդյունավետ մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրումը: Ծրագրի իրականացման արդյունքում նախատեսվում է ունենալ վերանորոգված ու անհրաժեշտ գույքով և դիդակտիկ նյութերով համալրված շուրջ 100 ռեսուրս սենյակ և 5 Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն (ՏՄԱԿ): Այս տարի սեպտեմբերից համընդհանուր ներառական կրթության են անցնելու վերջին 2 մարզերը. Արարատի և Վայոց Ձորի:

<p>ԿԵՏ 62 Օրենսդրորեն սահմանել ակադեմիական բարեվարքության սկզբունքներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ կրթության, գիտության մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>«Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին» ՀՀ օրենքի նախագծում բուհական ինքնավարության և հաշվետվողականության շրջանակներում սահմանվել է՝ մշակել, հաստատել և հրապարակել ակադեմիական բարեվարքության միջազգային չափանիշներին համապատասխան բարոյական վարքագծի օրինակելի կանոնակարգ: 2021 թվականի մարտի 24-ի ՀՀ Ազգային ժողովի նիստում վերոնշյալ օրենքի նախագիծն ամբողջությամբ ընդունվել է երկրորդ ընթերցմամբ և ներկայացվել է ՀՀ Նախագահի աշխատակազմ սահմանված կարգով հաստատելու նպատակով: ՀՀ Նախագահի աշխատակազմը վերոնշյալ</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
---	--	--	--------------------------

օրենքն ուղարկել է Սահմանադրական դատարան՝ Սահմանադրությանը օրենքի համապատասխանությունը որոշելու համար: Օրենքի հաստատումից հետո ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունը կմշակի բարեվարքության օրինակելի կանոնակարգը: Միաժամանակ, բուհերում ներդրվել են էթիկայի կանոնագրքեր, որոնք նպատակաուղղված են բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում բարեվարքության ամրապնդմանը, թափանցիկության ու հաշվետվողականության ապահովմանը:

<p>65. Վերապատրաստումներ իրականացնել մարդու տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>«Աջակցություն նախաձեռնություն» ծրագրի շրջանակներում մշակվել է տեղեկատվության ազատության վերաբերյալ ուղեցույցը, որը նախատեսված է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պաշտոնատար անձանց, մասնավորապես, տեղեկատվության և հասարակայնության հետ կապերի ստորաբաժանումների աշխատակիցների և տեղեկատվության ազատության պատասխանատուների համար: Ուղեցույցի նպատակն է օգնել վերջիններիս իրենց գործունեությունը համապատասխանեցնել տեղեկատվության ազատության ազգային և միջազգային չափանիշներին, ինչպես նաև ձևավորել</p>	<p>Մարդու իրավունքների պաշտպանը 2021 թվականի փետրվարի 20-21-ը և ապրիլի 17-18-ն ընկած ժամանակահատվածում լրագրողների մասնակցությամբ կազմակերպել է սեմինար-քննարկումներ: Քննարկումների ընթացքում լրագրողներին ներկայացվել են Մարդու իրավունքների պաշտպանի</p>	<p>Վերապատրաստվել է պետական մարմինների շուրջ 56 ներկայացուցիչ</p>	<p>Կատարված է</p>
--	--	--	--	---	-------------------

ուղրտում առաջավոր ու դրական պրակտիկա: Ուղեցույցը կօգնի նրանց աշխատել առավել պրոֆեսիոնալ և արդյունավետ, ինչը կմեծացնի հասարակության վստահությունը պետական մարմինների նկատմամբ: Ուղեցույցը նաև օգտակար կլինի տեղեկատվության տրամադրման գործընթացն առավել կազմակերպված, նպատակային ու թիրախային դարձնելու հարցում: Սույն ուղեցույցի շրջանակներում 2021թ. փետրվար ամսին անցկացվել են պետական մարմինների ներկայացուցիչների վերապատրաստումներ

գործունեության առանձնահատկություններն արտակարգ իրավիճակների ժամանակ, այդ թվում՝ լրագրողների գործունեության ընթացքում տեղեկատվության ազատությանն առնչվող հարցերը և այդ բնագավառում Պաշտպանի վեր հանած խնդիրները:

Իրականացված քննարկումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հասանելի է հետևյալ հղումներով՝

<https://www.ombuds.am/a/m/site/ViewNews/1543>

<https://www.ombuds.am/a/m/site/ViewNews/1635>

78. Առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը	<< աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Աշխատող կենսաթոշակը վերահաշվարկելու դիմումը առցանց եղանակով ներկայացնելու համար մշակվել է աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն	կատարվել է մասամբ
--	--	--	-------------------

<p>վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակում և գործարկում</p>	<p>ապահովող ենթահամակարգը: Այն գտնվում է թեստավորման փուլում: Աշխատանքներն ընդհատվել են Արցախի միջոցառումների իրականացմամբ պայմանավորված: Գործարկումը կիրականացվի 2021 թվականի 2-րդ կիսամյակում:</p>	
<p>79. Փոփոխություններ կատարել «Երեխայի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքում՝ սահմանելով հիմնական հասկացություններն ու երեխաների իրավունքների պաշտպանության ազգային հանձնաժողովի ձևավորման ընթացակարգերը</p>	<p>«Երեխայի իրավունքների մասին ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ իրականացնելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի մշակմանն ուղղված աշխատանքներն այս պահին ընթանում են: Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտի դերակատարների գործառույթների քարտեզագրման արդյունքում նախագծում ամրագրվում են դերակատարներին վերապահված իրավունքները և պարտականությունները: Հաշվի առնելով այն, որ «ՀՀ ընտանեկան օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ իրականացնելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը մշակվել է՝ արդեն իսկ հստակեցված են ոլորտային դերակատարներին վերապահվող գործառույթները: Նախագիծը կշրջանառվի մինչև տարեվերջ:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>81.Բարելավել երեխայի որդեգրման ընթացակարգը</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p> <p>81.3 «Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ իրականացնելու մասին» ՀՀ օրենքի</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

Նախագիծը (այսուհետ՝ Նախագիծ) մշակվել է: Հաշվի առնելով այն, որ Նախագիծը մշակվել է երեխայի բոլոր իրավունքների իրացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծման տրամաբանությամբ՝ անհրաժեշտություն է առաջացել նաև «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ իրականացնելու մասին» և «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ իրականացնելու մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերի մշակման: Վերոնշյալ նախագծերը ևս մշակվել են և փաթեթն ամբողջությամբ ս.թ. հունիսի 17-ի N ՍՄ/ԲՀ-2-2/26029-2021 գրությամբ ներկայացվել է Միասնական սոցիալական ծառայություն՝ ուսումնասիրության և կարծիքի տրամադրման նպատակով:

Նախագիծը մշակվել է շուրջ երկու տասնյակ քննարկումների արդյունքում, որի ընթացքում ամրագրվել են երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտի տարբեր դերակատարների կողմից ներկայացված խնդիրները: Նախագծի մշակման գործում անմիջական մասնակցություն են ունեցել ՄԱԿ-ի Մանկական հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակի ներկայացուցիչները:

Նախագիծն աշխատանքային կարգով քննարկվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության հետ՝ հաշվի առնելով

երեխայի այլընտրանքային խնամքի եղանակներից մեկի՝ որդեգրման գործընթացում Կենտրոնական մարմինն վերապահված գործառույթների հանգամանքը:

Նախագիծը քննարկվել է ՀՀ վարչապետի 2019 թ. օգոստոսի 26-ի N 1197-Ն որոշմամբ ստեղծված աշխատանքային խմբի՝ հունիսի 18-ին գումարված հերթական նիստի ընթացքում: Հաշվի առնելով նախագծի ծավալը, հանրային լայն շրջանակներին (խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններ, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան, ոլորտային տեղական և միջազգային կազմակերպություններ և այլն) Նախագիծը ներկայացնելու և քննարկումներ իրականացնելու անհրաժեշտությունը՝ Նախագիծը ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ կներկայացվի ս.թ. սեպտեմբերին:

82.Բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	82.1 2021 թ. փետրվարի 19-ի N SU/ՔՀ-2-2/7011-2021 գրությամբ ՀՀ ԱՍՀ նախարարությունը դիմել է ԿԳՄՍ նախարարությանը՝ հաստատություններին համապատասխան շրջաբերականի ուղղման միջոցով պաստառների կազմման գործընթացը ապահովելու նպատակով: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից առաջարկվել էր նաև աշխատանքներում ներգրավել սովորողներին և ծնողական համայնքի	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան Աշխատանքներ են տարվել երեխաների՝ իրենց իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման բարձրացման	Կատարվել է մասամբ
---	--	---	--	-------------------

ներկայացուցիչներին: Նախարարության կողմից պաստառների կազմման ընթացքում մեթոդական աջակցություն է ցուցաբերվել միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններին, որոշ դեպքերում ձևավորվել է սերտ համագործակցություն երեխաների ցերեկային խնամք տրամադրող կազմակերպությունների և ուսումնական հաստատությունների միջև, և աշխատանքն իրականացվել է համատեղ:

82.2 ԱՍՀՆ պաշտոնական կայքէջում և ֆեյսբուքյան էջում պատրաստվել և հրապարակվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական հրապարակումներ, ինֆորմացիոն հոլովակներ, որոնք փոխանցվել են նաև ՀԼՄ ներկայացուցիչներին: Հրապարակումների միջոցով քաղաքացիներն իրազեկվել են օրինակ՝ Նախարարության կողմից պատվիրակված ծառայությունների շրջանակում ՀԿ-ների միջոցով իրականացվող միջոցառումների (ծառայությունների տեսակ, շահառուների շրջանակ, դիմելու ընթացակարգ), հաշմանդամություն ունեցող երեխաներին մատուցվող սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների, Երևանում և մարզերում տրամադրող խնամքի ծառայությունների և այլնի մասին:

ուղղությամբ: 2021 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Պաշտպանի աշխատակազմ է այցելել 171 երեխա, որոնք ծանոթացել են Մարդու իրավունքների պաշտպանի լիազորություններին: Վերջիններիս ներկայացվել են իրենց իրավունքներն ու ազատությունները: Երեխաները նաև ծանոթացել են երեխաներին նվիրված Պաշտպանի էլեկտրոնային կայքէջին, որի միջոցով նրանք կարող են նաև առցանց դիմում

82.3 Մշակվել և ՋԼՄ ներկայացուցիչներին են տրամադրվել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ մի շարք տեսաձայնագրություններ: Ինֆորմացիոն հոլովակների միջոցով ներկայացվել են նաև հաջողակ պատմություններ՝ մանկատան սաների ընտանիք վերադարձի, պետության հոգածության ներքո գտնվող երեխաների շրջանում առողջական խնդիրների կարգավորման և այլ թեմաներով:

82.4 Իրականացվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիաներ՝ այդ թվում նաև հեռուստատեսային և այլ մեդիա հարթակներում հարցազրույցների և քննարկումների տեսքով:

Նախարարության նախաձեռնությամբ կազմակերպվել և լուսաբանվել են նաև միջոցառումներ, որոնք միտված են եղել խթանելու երեխաների մասնագիտական ընտրությունը, ինքնուրույն կողմնորշվելու և որոշումներ ընդունելու կարողությունը (օրինակ՝ «ՍՕՍ մանկական գյուղեր» հայկական բարեգործական հիմնադրամի «Կոտայք» մասնաճյուղի հայաստանցի և արցախցի սաների համար կազմակերպվել է շարադրությունների մրցույթ. ըստ նախընտրած մասնագիտության՝ վերջիններս այցելել են տասնյակ հաստատություններ՝ սեփական փորձով ծանոթանալու մասնագիտությունների

ուղարկել Պաշտպանին, կամ ստանալ խորհրդատվություն:

- Երեխաների պաշտպանության միջազգային օրվա առթիվ իրականացված միջոցառման շուրջ 50 երեխաների հետ հանդիպման ընթացքում ներկայացվել են իրենց իրավունքները:

	<p>նրբություններին): Երեխաների իրավունքների իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում նախատեսվում է նաև Նախարարության կողմից հրապարակվող հարցուպատասխանի գրքույկում թեմատիկ հրապարակումների տպագրություն:</p>	
<p>83. Ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>Իրավական ակտերի փոփոխությունների նախագծի փաթեթը մշակվել է Արդարադատության նախարարության կողմից և մոտ ժամանակներում կշռջանառվի ու կներկայացվի հանրային քննարկման: (Անչափահասների արդարադատությունը բնութագրող ցուցանիշների վիճակագրական հաշվետվությունների միասնական ձևերը և դրանց լրացման ու ներկայացման կարգերը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 23-ի «մինչդատական վարույթը բնութագրող ցուցանիշների վիճակագրական հաշվետվությունների միասնական ձևերը և դրանց լրացման ու ներկայացման կարգերը հաստատելու մասին» N 1225-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին)</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
<p>86. Բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p> <p>Կատարվել է մասամբ</p>

Երեխայի խնամքի և
պաշտպանության
հաստատություններ
ում սանիտարական
պայմանները

«Մարդու
իրավունքների
պաշտպանի
մասին» ՀՀ
սահմանադրակ
ան օրենքի,
«Երեխայի
իրավունքների
մասին» ՄԱԿ-ի՝
1989 թվականի
նոյեմբերի 20-
ին ընդունված
կոնվենցիայի
դրույթների
կիրառության
մշտադիտարկու
մ
իրականացնող
մարմին է:
Նշված
գործառույթի
շրջանակներում
Պաշտպանի
աշխատակազմ
ի իրավասու
ներկայացուցիչ
ներն
իրականացրել
են
մշտադիտարկմ
ան այցեր
Երեխայի

խնամքի և
պաշտպանությ
ան
հաստատությու
ններ (հատուկ
դպրոցներ):
Այցերի
ընթացքում
իրականացվել է
նաև խնամվող
երեխաների
խնամքի
պայմաններին,
նրանց
իրավունքների
և հիմնարար
ազատություննե
րի
պահպանման
վիճակին
առնչվող
հարցերի
ուսումնասիրութ
յուն: Այցերի
ընթացքում
հայտնաբերված
սանիտարական
պայմաններին
առնչվող
խնդիրները
տեղում
ներկայացվել են

հաստատությունների
տնօրեններին,
արդյունքները
կներկայացվեն
նաև իրավասու
պետական
մարմնին:

ՀՀ ԿԳՄՍՆ

Կազմվել է
ներդրումային
ծրագիր՝
հատուկ
դպրոցներում
սանհանգույցնե
րի
վերանորոգման
համար, որն
անհրաժեշտ է
թե՛ պատշաճ
սանտեխնիկակ
ան վիճակ
ապահովելու
տեսանկյունից,
թե՛
հաշմանդամութ
յուն ունեցող
երեխաների
կարիքներին
համապատասխ

անեցնելու
համար:
Սակայն COVID-
ով
պայմանավորվ
ած ծրագիրը
դեռ չի
իրականացվել:
Միաժամանակ,
ընթացքի մեջ է
USAID-ի
օժանդակությա
մբ
իրականացվող
ներառական
կրթության
հզորացման
ծրագիրը, որի
շրջանակներում
սկսված են
Գեղարքունիքի
մարզի 9
դպրոցի և 1
ՏՄԱԿ-ի
զուգարանների
վերանորոգման
և
թեքահարթակն
երի կառուցման
աշխատանքներ
ը: Այս տարի
նախատեսվում

Է Շիրակի և
 Լոռու մարզերի
 37 դպրոցի և 2
 ՏՄԱԿ-ի
 զուգարանների
 վերանորոգում
 և
 թեքահարթակն
 երի կառուցում:

**2021թ. ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
 ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ**

Միջոցառումների ընդհանուր թիվ	Կատարված միջոցառումներ	Մասամբ կատարված միջոցառումներ	Չկատարված միջոցառումներ/Հաշվետվություն չի ներկայացվել
6 (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 7 %)	2 (33.3%) (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 2.25%)	4 (66.6%) (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 4.5%)	0

**2021թ. ԱՌԱՋԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ (2020թ., 2021թ. երկրորդ կիսամյակ, 2022թ.)**

Միջոցառումների ընդհանուր թիվ	Կատարված միջոցառումներ	Մասամբ կատարված միջոցառումներ	Չկատարված միջոցառումներ/Հաշվետվություն չի ներկայացվել
89	3 (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 3.37%)	9 (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 8%)	0